

"החבורה"

במסגרת הכוחות של בעלות הברית שפלו לאיטליה בשנת 1943, הגיעו מצפון-אפריקה גם יחידות תובלה ושירותים ממגוייסי הישוב היהודי בארץ-ישראל לצבא הבריטי. בשלהי שנת 1944 הגיעה לאיטליה גם הבריגדה היהודית (החי"ל). אנשי יחידות אלה יצרו את הקשר הראשון עם הפליטים היהודים ניצולי השואה באיטליה, והקימו עבורם מחנות, מטבחים ומחסני הלבשה.

"החבורה" בפעולה

בין כל העוסקים במלאכה התבלטה במיוחד פלוגת תובלה 462, אשר התמקמה לאחר כיבוש איטליה במילנו. מאנשי הפלוגה התגבשה במהלך שנת 1944 ותחילת שנת 1945 קבוצה אשר כונתה "החבורה", אשר נטלה על עצמה לעסוק בהובלת הפליטים ובאיסוף, הובלה ואיחסון ציוד עבורם. (1)

סמל פלוגת תובלה 462

כאשר הגיע יהודה ארזי לאיטליה, לרכו את נושא ההעפלה, הוא מצא בקבוצת "החבורה" מסגרת אידיאלית לתמיכה בפעילותו. בראש "החבורה" עמד בתחילה אליהו כהן, ומאוחר יותר הנהיגו אותה ישראל ליברטובסקי, שלהבת פרייאר ומאיר דוידזון.

אחד מאנשי היחבורה איש פלוגת התובלה 462, שגוייס על ידי אליהו כהן, היה יוסף קורן (קורונל), סיפר על המשימות והמבצעים שהוטלו עליו ועל חבריו, מעבר למשימות הצבאיות השגרתיות, כדלהלן:

"...אני צורפתי ליחידה סודית של אנשי 'ההגנה' שפעלו בצבא הבריטי... היחידה 462 חזרה למילנו. לאחר כמה ימים נקראנו אל אליהו כהן, רס"פ הפלוגה. הרס"פ הטיל עלינו משימה לנסוע אל מפקדת 'הבריגדה' שחנתה במשולש הגבולות: איטליה-אוסטריה-יוגוסלביה. שם נאמר לנו שידריכו אותנו לגבי תפקידינו... העבודה שלנו הייתה להסיע את העולים למחנות אונר"א, שם סופק להם מזון וטיפול רפואי בסיסי. מחנות אלה גם שימשו להם כתובת זמנית כדי לאפשר לנו לאתר אותם בשלב מאוחר יותר, לקראת ההתארגנות לעליה באוניות המעפילים." (2)

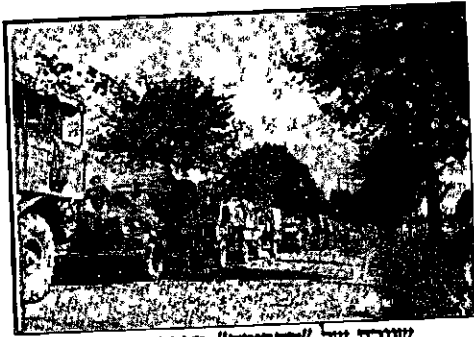
לגבי "גיוס" הרכבים לשימוש היחבורה, הוסיף ותאר יוסף קורן, את השיטות להעברתם מאחריהם הצבא הבריטי, לרשות פעילי "המוסד לעליה ב", ובלשונו:

"בסוף המלחמה פורקה פלוגת התובלה 462. המבוגרים שבחבורה חזרו ארצה ואילו אני וחיללים צעירים אחרים נשארו להמשיך פעילות איסוף הפליטים מרחבי איטליה והעלאתם ארצה. את הרכב החיוני כל כך לפעולתנו 'גייסנו' מהצבא הבריטי. 'החזרנו' את המשאיות של 462 המפורקת לבסיס הצבאי דרך השער הראשי ולאחר שזוכים על המכוניות המוחזרות הברחנו אותן דרך פרצה בגדר. כך הן עברו לרשות ה-T.T.G. לאחר שמחקנו את כל הסמלים והמספרים המזהים שיוכלו להעיד על מקורן. כך גייסנו 50 כלי רכב לחבורה שלנו. כמו כן שימשו משאיות אלו לשינוע אספקה ומזון למחנות, ואספקה לאוניות המעפילים שהעלו את היהודים לארץ." (2)

מחסני מזון וציוד במחנה במג'נטה

אנשי "החבורה" התמתו בפעילות שעיברה בזיוף מסמכים והשגת מזון, דלק וציוד בדרכים לא חוקיות. הם השתמשו במשאיות של הצבא הבריטי על מנת לאתר פליטים יהודים והגשת עזרה ראשונה, וכן להוביל אותם לנקודת ההכשרה במג'נטה, הסמוכה למילנו. במקום זה גם נקבע מחסן מזון גדול.

שייחה של "החבורה" בדרכי איחופה

קבוצת הפעילים עסקה בקדחתנות בהוצאת מזון ממחסנים צבאיים, תחילה ממחסני היחידות העבריות ואחר כך ממחסני מזון כלליים של הצבא, באמצעות תעורות משלוח מזוייפות. המזון שהוצא בדרכים אלו נאגר בהכשרה מגינטה אשר ליד נפולי, ומכאן הועבר בכבוא השעה לספינות המעפילים אשר צוידו לקראת הפלגתן. (3)

מחנה המעפילים בטורנטו

המבצעים יצאו אל הפועל באמצעות תעודות מזוייפות שהוכנו על ידי שלהבת פרייאר. כך גם הושגו כנוץ וסולר שהובאו גם כן למג'נטה ונקברו בחביות באדמת המקום, כאשר הסולר שימש את הספינות, ואילו הכנוץ נמכר לאיטלקים תמורת כסף.

חיילי החבורה השיגו מכוניות אחדות כאשר את חלקן היה צריך להרכיב מחלקים, אותם העביר פראייר מן הסדנא בה שירת. כמו כן מכוניות אחרות נגנבו ממגרשי הרכב של הצבא הבריטי, או מריכוזי רכב צבאי אמריקאי שהוצא מן השימוש, וניתן היה להכשירו במהירות לתנועה. דור שכנר (4) נשלח למג'נטה לארגן את מחסן החלפים של 'צי הרכב' שהלך וגדל ועתיד היה לשרת את ארגון ההעפלה לאחר שחרורם של החיילים.

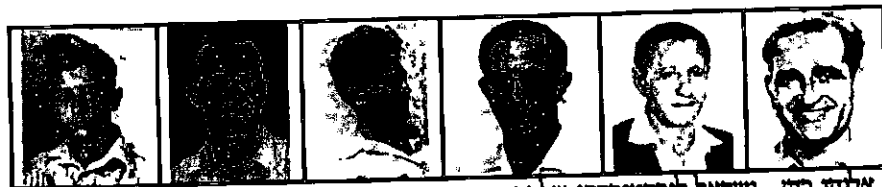

אנשי ח'חבורה'

שמאל לימין: יעקב ארנון, זוריק דיין, עמס פינק ווסקח למברסקי - 1946

ליר ארזי גם פעל מונדק פסטרנק (5), שהגיע לאיטליה עם התגבורת לבריגאדה, אך התקשה להיקלט בה, וולאחר שחרורו נשאר וסייע לארזי, בעיקר בזכות שליטתו בשפה האיטלקית.

צוות גדול של חיילים, רובם אנשי פלוגות ההובלה עסקו בהשגת האמצעים הדרושים לצורך ההעפלה, והובלתם לספינות, כמו גם העברת המעפילים לחופי ההפלגה, הקמת תחנות אלחוט וקיום הקשר האלחוטני. (6)

אליהו כהן ישראל ליברטובסקי שלהבת פריאר מאיר ויזחון מנחם פסטרנק דוד שכנר

בהמשך הוקמו כמה עשרות מקומות כאלה, כמו: רומא, טרדטה, גינואה, נפולי, בארי, סנטה מריה, וכדומה. נציין את חיים חייט, מוותיקי 'החבורה' אשר ניהל את מחנה המעפילים לחוף הנהר 'בוקה-די-מגרה' הסמוך לעיר גינואה.

מתנה מעפילים נוסף, כאמור, שכן בטרדטה, בין מילנו ואגם קומו, בצפונה של איטליה. יעקב ארנון מונה על ידי יהודה ארזי כמפקד המחנה. המקום כלל מערכת מבנים אשר שימשו בעבר בית ספר של העיריה.

במחנה זה רוכזו המועמדים לעליה, והשהות שלהם במקום נמשכה בהתאם למועד הגעתן של הספינות.

רעייתו של שאול אביגור, שרה, אשר ביקשה לסייע באחד המחנות, הגיעה לטרדטה, עבדה במטבח המחנה, ואת הערכים הקדישה לשיחות עם העולים. את התרשמותה מיעקב ארנון ציינה, כדלהלן:

"את המחנה ניהל חייל צעיר, שהשתחרר מהבריגדה, והחליט להישאר באיטליה ולעזור במבצע עליית הפליטים ארצה. אם כי היה צעיר, השתלט בהצלחה על כל ענייני המחנה ודאג לכל פרט. נוכחותו הביאה נחת מה לאנשים האומללים, והם קראו לו 'האבא של המחנה'. שמו יעקב ארנון. ביני ובין יעקב זה נוצרו מיד יחסי חברות ושפה משותפת, ועבדנו יד ביד בהבנה מלאה". (7)

אנשי "החבורה" פעלו לעתים תוך שימוש במסמכים מזויפים של יחידות פיקטיביות, והם מימנו את רוב פעילותם ממשכורות חבריה. (8)

כמו כן פעלו לאיסוף נשק ותחמושת ממקורות שונים, הובלתם למג'נטה, הסמוכה למילנו, כמו גם בוילה פג'ירה ליד מג'נטה, שם נארו ונשלחו בדרכים שונות ארצה.

שי חורב

נְתִיב בְּמִים עֲזִים

ההעפלה החלוצית ביבשה ובים

דניאל בר-אלי ביטון
ת.ד. 117 קיבוץ מעגן
עמק הירדן 1516000